

MUŞ'A SU, ORMANCILIK MİLLİ PARK VE METEOROLOJİ ALANINDA REKOR YATIRIM

SON 18 YILDA 2 MİLYAR 452 MİLYON TL YATIRIM

- ✓ Muş şehir merkezinin içmesuyu problemini çözdük,
- ✓ Alpaslan 1 Barajı'nı inşa ettik,
- ✓ 85.441 dekar araziye sulamaya açtık ve çiftçilerimize yıllık 32 Milyon TL zirai gelir artışı sağladık.
- ✓ 38 derenin ıslahını tamamladık,
- ✓ 8 milyon fidanı toprakla buluşturduk,
- ✓ 2 bal ormanı ve 1 mesire yeri tesis ettik,
- ✓ Orman köylerinde yaşayan 1.071 aileye 6,9 milyon TL ferdi proje kredisi ve desteği sağladık,
- ✓ Orman köylülerimiz için yeni gelir kapıları açtık,
- ✓ 10 adet Otomatik Meteoroloji Gözlem İstasyonu ve
- ✓ 1 adet Havaalanı Otomatik Meteoroloji Gözlem İstasyonu kurduk.

**Muş böyle muazzam yatırımları
Hükümetimizle birlikte gördü...**

DEVLET SU İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü tarafından **2003-2021** yılları arasında **Muş** iline toplam **2.308.759.454 TL** yatırım yapılarak, **49** adet tesis hizmete alınmıştır.

Bu tesislerin;

- **2 adedi İçmesuyu Tesisi, 1 adedi Baraj, 4 adedi Sulama Tesisi, 38 adedi Taşkın Koruma Tesisi, 4 adedi HES Tesisi**
- Yıllık 0,40 milyon m³ içme ve kullanma suyu temin edilerek 188.000 kişiye içme ve kullanma suyu sağlanmıştır.
- Baraj depolama kapasitesi 2.903 milyon m³ hacmine ulaşmıştır
- Toplam 85.441 dekar arazi sulamaya açılmış ve yıllık 32.063.142 TL zirai gelir artışı sağlanmıştır.
- 60 yerleşim yeri ve 150.000 dekar arazi taşkınlardan korunmuştur.
- Hidroelektrik enerji üretimi yıllık 1,38 milyar kWh'tir.

İÇMESUYU TESİSLERİ

2003 yılından bugüne kadar tamamladığımız içmesuyu tesisleri ile **188.000** kişinin ihtiyacını karşılayacak olan, yıllık **400.000 m³** içmesuyu temin ediyoruz.

İşletme Safhasındaki İçmesuyu Tesisleri (2 Adet)

1.Muş İçmesuyu Haznesi ve Bağlantıları: Günlük arıtma kapasitesi 3.140.000 m³ olan tesis ile Muş şehir merkezine menba kalitesinde içme suyu sağlanmıştır. Tesis 2011 yılında hizmete alınmıştır.

2.Muş Merkez Yaygın Beldesi 400 m³'lük İçmesuyu Haznesi: Yaygın kaynağından alınan su isale hattı vasıtasıyla Yaygın Beldesine yıllık 400.000 m³ içmesuyu verilmektedir. Tesis 2014 yılında hizmete alınmıştır.

Proje ve Planlama Safhasındaki İçmesuyu Tesisleri (2 Adet)

1.Muş İçmesuyu Arıtma Tesisi: Günlük arıtma kapasitesi 150.000 m³ olan tesis ile Muş İli merkezi, Hasköy, Korkut İlçeleri ile Karaağaçlı, Konukbekler, Serinova, Sungu, Yaygın, Yeşilova, Düzkışla Beldelerine menba kalitesinde su verilecektir. Proje hazırlama çalışmaları devam etmektedir.

2.Muş İçmesuyu Tesisleri: Arıncık regülatörü kaynağından alınacak su 154 km uzunluğundaki isale hattı vasıtasıyla Muş şehir merkezine, Hasköy ve Korkut ilçeleri ile 7 beldelerine yıllık 31,89 milyon m³ içmesuyu verilecektir. Proje hazırlama çalışmaları devam etmektedir.

BARAJLAR, GÖLETLER ve YERALTI DEPOLAMALARI

2003 yılından bugüne kadar **1 baraj** tamamlanmış olup, toplamda **2 milyar 903 milyon m³** biriktirme hacmine ulaşılmıştır.

Barajlar

İşletme Safhasındaki Barajlar (1 Adet)

1.Alpaslan 1 Barajı: Barajın temelden yüksekliği 91 metredir. Baraj, 2 milyar m³ 903 milyon m³ su biriktirme hacmine sahiptir. 2010 yılında hizmete alınmıştır.

Proje ve Planlama Safhasındaki Barajlar (2 Adet)

1.1071 Malazgirt Karahasan Barajı: Barajın temelden yüksekliği 41,90 metredir. Baraj, 5,30 milyon m³ su biriktirme hacmine sahip olacaktır. Proje hazırlama çalışmaları tamamlanmıştır.

2.Bulanık Söğütlü Barajı: Barajın temelden yüksekliği 41,50 metredir. Baraj, 790.000 m³ su biriktirme hacmine sahip olacaktır. Planlama çalışmaları devam etmektedir.

Göletler

Proje ve Planlama Safhasındaki Göletler (2 Adet)

1.Bulanık Kadir Göleti: Göletin temelden yüksekliği 28,50 metredir. Gölet, 1,24 milyon m³ su biriktirme hacmine sahip olacaktır. Planlama çalışmaları devam etmektedir.

2.Bulanık Mollakent Göleti: Göletin temelden yüksekliği 24,26 metredir. Gölet, 2,26 milyon m³ su biriktirme hacmine sahip olacaktır. Proje hazırlama çalışmaları tamamlanmıştır.

SULAMA TESİSLERİ

2003 yılından bugüne kadar **4** sulama tesisi tamamlanmış olup, toplamda **85.441 dekar** arazi sulamaya açılmıştır. Böylece çiftçilere yıllık **32 milyon TL** zirai gelir artışı sağlanmıştır.

İşletme Safhasındaki Sulama Tesisleri (4 Adet)

1.Hasköy Değirmendere Havzası Sulama Alt Yapısı: 6.618 dekar zirai arazinin sulanması sağlanmıştır.2018 yılında hizmete alınmıştır.

2.Hınıs-Ulusu Sulaması 3.Kısım: 2.000 dekar zirai arazinin sulanması sağlanmıştır.2019 yılında hizmete alınmıştır.

3.Muş Hınıs Ulusu Sulaması: 72.230 dekar zirai arazinin sulanması sağlanmıştır.2011 yılında hizmete alınmıştır.

4.Varto Alistan Mikrohavzası Sulama Alt Yapısı: 4.593 dekar zirai arazinin sulanması sağlanmıştır.2018 yılında hizmete alınmıştır.

Proje ve Planlama Safhasındaki Sulama Tesisleri (7 Adet)

1.1071 Malazgirt Karahasan Barajı Sulaması: 8.460 dekar zirai arazinin sulanmasına hizmet edecektir. Proje hazırlama çalışmaları tamamlanmıştır.

2.Bulanık Kadir Göleti Sulaması: 3.570 dekar zirai arazinin sulanmasına hizmet edecektir. Planlama çalışmaları devam etmektedir.

3.Bulanık Mollakent Göleti Sulaması: 4.430 dekar zirai arazinin sulanmasına hizmet edecektir. Proje hazırlama çalışmaları tamamlanmıştır.

4.Bulanık Söğütlü Barajı Sulaması: 3.980 dekar zirai arazinin sulanmasına hizmet edecektir. Planlama çalışmaları devam etmektedir.

5.Bulanık ve Güllüova Sulaması: 5.000 dekar zirai arazinin sulanmasına hizmet edecektir. Proje hazırlama çalışmaları devam etmektedir.

6.Muş Ovası Sulaması 1. Kısım: İkmal işi TOKİ protokolü kapsamındadır.379.000 dekar zirai arazinin sulanmasına hizmet edecektir. Proje hazırlama çalışmaları tamamlanmıştır.

7.Muş Ovası Sulaması 2, 3, 4. Kısım: 623.130 dekar zirai arazinin sulanmasına hizmet edecektir. Proje hazırlama çalışmaları tamamlanmıştır.

ARAZİ TOPLULAŞTIRMA ve TİGH

Arazi Toplulaştırma ve Tarla İçi Geliştirme Hizmetleri kapsamında 4 adet iş tamamlanarak 1.191.680 dekar alanda arazi toplulaştırma tescili yapılacaktır. Muş ilinde 76 adet yerleşim birimi, arazi toplulaştırmasından faydalanacaktır.

İnşaat Safhasındaki AT ve TİGH (4 Adet)

1. Muş Ovası 1. Kısım AT ve TİGH Projesi
2. Muş Ovası 2. Kısım AT ve TİGH Projesi
3. Muş Ovası 3. Kısım AT ve TİGH Projesi
4. Muş Ovası 4. Kısım AT ve TİGH Projesi

DERE ISLAHLARI

Taşkın Koruma Tesisleriyle Halkımızı ve Toprağımızı Koruyoruz...

İşletme Safhasındaki Dere Islahları (38 Adet)

2003 yılından bugüne kadar tamamlanan 38 dere ıslahı ile;

- Muş şehir merkezi,
- 58 adet yerleşim yeri ve
- 150.000 dekar arazi taşkınlardan korunmuştur.

1. 17.Bölge Doğal Afet ve Taşkın Hasarları Onarımı (2016 Yılı Muş Merkez Değirmendere-Hasköy Dere Islahı)
2. 17.Bölge Doğal Afet ve Taşkın Hasarları Onarımı (2016 Yılı Muş Merkez Kızılağaç Beldesi Dere Islahı)
3. 17.Bölge Doğal Afet ve Taşkın Hasarları Onarımı (2016 Yılı Muş Merkez Ziyaret Köyü Dere Islahı)
4. 17.Bölge Doğal Afet ve Taşkın Hasarları Onarımı (Muş Arak Çayı Menfez Yapımı)
5. Bulanık Göztepe Köyü Taşkın Koruma
6. Bulanık Gültepe Köyü Ekenek Mezrası Köyiçi Deresi Taşkın Koruma
7. Bulanık Meşe İçi Köyü Köy İçi Deresi Taşkın Koruma
8. Bulanık Mollakent Köyü Taşkın Koruma
9. Bulanık Olurdere(Menfez Yapımı)
10. Hasköy İlçe Merkezi Taşkın Koruma
11. Karasu Yatak Islahı 1. Kısım
12. Karasu Yatak Islahı 2.Kısım
13. Karasu Yatak Islahı 3.Kısım
14. Korkut Altınova Beldesi Mamşek Deresi Taşkın Koruma
15. Korkut Altınova Köyü Taşkın Koruma
16. Korkut İlçe Merkezi Şeyhali Deresi Islahı
17. Korkut Yolgözler Köyü Taşkın Koruma
18. Malazgirt Çıkrak Deresi Taşkın Koruma
19. Muş Malazgirt İlçe Merkezi Dereleri
20. Muş Merkez Alparslan Üniversitesi T1, T2, T3, T4, T5 ve T6 Dereleri
21. Muş Merkez Arak Çayı Taşkın Koruma
22. Muş Merkez Arak Çayı, Muş Merkez Kızılağaç Beldesi ve Muş Korkut Yedipınar Köyü Dereleri Islahı
23. Muş Merkez Bostankent Köyü Köyiçi Deresi Taşkın Koruma
24. Muş Merkez Büvetli Köyü Avzut Deresi Taşkın Koruma

25. Muş Merkez Çengilli Köyü Köyiçi Deresi Taşkın Koruma
26. Muş Merkez Harman Suvaran Köyleri Taşkın Koruma
27. Muş Merkez Karaağaç Köyü Mıstı Deresi
28. Muş Merkez Karaağaçlı Beldesi Taşkın Koruma
29. Muş Merkez Karni Çayı 1. Kısım Taşkın Koruma
30. Muş Merkez Karni Çayı Deresi Islahı
31. Muş Merkez Kepenek Köyü Taşkın Koruma
32. Muş Merkez Konukbekler Köyü Taşkın Koruma
33. Muş Merkez Muratpaşa Mahallesi Taşkın Koruma
34. Muş Merkez Yoncalı Öz Köyü Taşkın Koruma
35. Muş Yaygın Beldesi ve Dağarası Mahallesi Taşkın Koruma
36. Varto Erdoğan Köyü Taşkın Koruma
37. Varto İlçe Merkezi Divane Deresi Islahı
38. Varto İlçe Merkezi Mezra ve Birikan Deresi Islahı

İnşaatı Devam Eden Dere Islahları (4 Adet)

- 1.Bulanık İlçe Merkezi Körsu Deresi Islahı:** Körsu Köyü taşkınlardan korunacaktır. %80 fiziki gerçekleşme sağlanmıştır.
- 2.Muş Merkez Çarçayı Deresi Islahı:** Arınç ve Üçdere köyleri taşkınlardan korunacaktır. %54 fiziki gerçekleşme sağlanmıştır.
- 3.Muş Merkez Yoncalöz Köyü:** Yoncalöz Köyü taşkınlardan korunacaktır. 04.01.2021 tarihinde inşaat ihalesi yapılmış olup ihale süreci devam etmektedir.
- 4.Muş-Korkut İlçesi Karakale ve Suluk Dereleri Islahı:** Karakale ve Suluk Beldesi taşkınlardan korunacaktır. %29 fiziki gerçekleşme sağlanmıştır.

Proje ve Planlaması Devam Eden Dere Islahları (25 Adet)

- 1.Bulanık Çaygeldi Köyü Taşkın Koruma:** Çaygeldi Köyü taşkınlardan korunacaktır. Proje hazırlama çalışmaları tamamlanmıştır.
- 2.Bulanık Elmakaya Beldesi Taşkın Koruma:** Elmakaya Beldesi taşkınlardan korunacaktır. Proje hazırlama çalışmaları tamamlanmıştır.

3.Bulanık Körpeağaç Köyü Taşkın Koruma: Körpeağaç Köyü taşkınlardan korunacaktır. Proje hazırlama çalışmaları tamamlanmıştır.

4.Bulanık Söğütlü Köyü Taşkın Koruma: Söğütlü Köyü taşkınlardan korunacaktır. Proje hazırlama çalışmaları devam etmektedir.

5.Hasköy Böğürdelen Köyü Taşkın Koruma: Böğürdelen Köyü taşkınlardan korunacaktır. Proje hazırlama çalışmaları tamamlanmıştır.

6.Hasköy Büvetli Köyü Taşkın Koruma: Büvetli Köyü taşkınlardan korunacaktır. Proje hazırlama çalışmaları tamamlanmıştır.

7.Hasköy Koğuktaş Köyü Taşkın Koruma: Koğuktaş Köyü taşkınlardan korunacaktır. Proje hazırlama çalışmaları tamamlanmıştır.

8.Korkut İçboğaz Köyü Taşkın Koruma: İçboğaz Köyü taşkınlardan korunacaktır. Proje hazırlama çalışmaları tamamlanmıştır.

9.Korkut Sazlıkbaşı Köyü Taşkın Koruma: Sazlıkbaşı Köyü taşkınlardan korunacaktır. Proje hazırlama çalışmaları tamamlanmıştır.

10.Murat Nehri Islahı: 50 köy taşkınlardan korunacaktır. Planlama çalışmaları devam etmektedir.

11.Muş İli Merkez Konukbekler Köyü Harabe Deresi: Konukbekler köyü taşkınlardan korunacaktır. Proje hazırlama çalışmaları tamamlanmıştır.

12.Muş Korkut Karakale Köyü T1,T2,T3,T4,T5,T6,T7,T8 Dereleri TRK: Karakale taşkınlardan korunacaktır. Proje hazırlama çalışmaları tamamlanmıştır.

13.Muş Korkut Kültür Mahallesi Taşkın Koruma: Kültür Mahallesi taşkınlardan korunacaktır. Proje hazırlama çalışmaları devam etmektedir.

14.Muş Korkut Şeyh Ali Deresi 2. Kısım Taşkın Koruma: Korkut İlçe Merkezi taşkınlardan korunacaktır. Proje hazırlama çalışmaları tamamlanmıştır.

15.Muş Merkez Alagün Köyü Taşkın Taşkın Koruma: Alagün Köyü taşkınlardan korunacaktır. Proje hazırlama çalışmaları devam etmektedir.

16.Muş Merkez Alparslan Üniversitesi Taşkın Koruma: Alparslan Üniversitesi taşkınlardan korunacaktır. Proje hazırlama çalışmaları devam etmektedir.

17.Muş Merkez Arpayazı Köyü Taşkın Koruma: Arpayazı Köyü taşkınlardan korunacaktır. Proje hazırlama çalışmaları tamamlanmıştır.

18.Muş Merkez Beşparmak Köyü Taşkın Koruma: Beşparmak Köyü taşkınlardan korunacaktır. Proje hazırlama çalışmaları tamamlanmıştır.

19.Muş Merkez Bostankent Köyü Taşkın Koruma: Bostankent Köyü taşkınlardan korunacaktır. Proje hazırlama çalışmaları tamamlanmıştır.

20.Muş Merkez Bozbulut Köyü Taşkın Koruma: Bozbulut Köyü taşkınlardan korunacaktır. Proje hazırlama çalışmaları devam etmektedir.

21.Muş Merkez Kıyık Köyü Taşkın Koruma: Kıyık Köyü taşkınlardan korunacaktır. Proje hazırlama çalışmaları tamamlanmıştır.

22.Muş Merkez Oğuzhan Köyü Taşkın Koruma: Oğuzhan Köyü taşkınlardan korunacaktır. Proje hazırlama çalışmaları tamamlanmıştır.

23.Muş Merkez Ziyaret Köyü Taşkın Koruma: Ziyaret Köyü taşkınlardan korunacaktır. Proje hazırlama çalışmaları tamamlanmıştır.

24.Muş Varto Köyü Taşkın Koruma: Varto taşkınlardan korunacaktır. Proje hazırlama çalışmaları tamamlanmıştır.

25.Muş-Karasu Yatak Islahı, Yan Kolları ve Sanat Yapıları Yapımı: Umurca, Sarıbahçe, Böğürdelen, Gökyazı, Yukarı Üçdam, Koçköy, Günkırı ve Değirmenköy ve 100.000 dekar arazi taşkınlardan korunacaktır. Proje hazırlama çalışmaları tamamlanmıştır.

HES

Kendi Enerjimizi Kendimiz Üretiyoruz...

İşletme Safhasındaki HES'ler (4 Adet)

4 HES'in kurulu gücü 451,55 MW, yıllık enerji üretimi ise 1,38 milyar kiloWatt.saat'tir.

Planlama ve Proje Safhasındaki HES'ler: (7 Adet)

7 HES'in kurulu gücü 110,86 MW, yıllık enerji üretimi ise 278,03 milyon kiloWatt.saat'tir.

ORMAN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Orman Genel Müdürlüğü 2003 – 2020 yılları arası Muş İl Yatırımları toplamı 64.675.745 TL.

İlin Orman Varlığı ve Ağaçlandırma Faaliyetleri

- Muş İlinin ormanlık alanı **78.426 hektar** olup, yüzölçümünün **%9'u** ormandır. Muş İli ormanlarının **%38'i** normal, **%62'si** bozuk ormanlardan oluşmaktadır.
- Ağaçlandırma çalışmaları kapsamında; 2003-2020 yılları arasında **17.987 hektar** arazide çalışma yapılarak **8.005.417 adet** fidan toprakla buluşturulmuştur.
- 2003-2020 yılları arasında **7.614.472 adet** fidan üretilmiştir.

Sultan Alparslan Hatıra Ormanı...

- Atalarımızın Anadolu'ya gelişinin 1000. yılına yaraşır şekilde yetişmiş bir ormanın hazırlanması için “**Sultan Alparslan Hatıra Ormanı**” tesis edilme çalışmaları devam etmektedir. 1.071 dekar alanda orman kurma ve Anıt Mezarda peyzaj çalışmaları devam etmektedir.
- Yapılan bu çalışmalar neticesinde anıt mezarın etrafına **1.468 adet** değişik türlerde orman ağacı ve süs bitkisi dikilmiştir. Ayrıca toprak işleme tamamlanan 100 dekarlık sahaya toplam **20.000 adet** sarıçam, huş, sedir, akçaağaç ve dişbudak fidanları dikilmiştir.
- Malazgirt Zaferi'nin 946. sene-i devriyesinde;
 - ✓ 05.08.2017 tarihinde 1.070 fidan dikilmiştir.
 - ✓ 1071. fidan ise 26 Ağustos 2017 tarihinde Sayın Cumhurbaşkanımız tarafından toprakla buluşturulmuştur.

Sosyal Ağaçlandırma Çalışmaları...

- 2003-2020 yılları arasında okul bahçesi, üniversite kampüsü, ibadethane bahçesi, mezarlık ve hastane bahçeleri gibi alanlarda sosyal ağaçlandırma kapsamında toplam **199.020 adet** fidan toprakla buluşturulmuştur.
- Ayrıca **124 km** karayolu ve köy yolu kenarına **38.165 adet** fidan dikilmiştir.

Bal Ormanı, Şehir Ormanı ve Mesire Yerleri Kurduk...

- 2003-2020 yılları arasında;
- **1** mesire yeri kurulmuştur.
- Arıcılığı geliştirmek ve organik bal üretimini desteklemek için **2** bal ormanı kurulmuştur.
 1. Yörecik Bal Ormanı
 2. Kızılağaç Bal Ormanı

Orman Köylümüzün Yanındayız...

Muş İlimizde bulunan 497 adet mahallenin;

31. Madde: 71 adet

32. Madde: 22 adet olmak üzere

Toplam: 93 adedi orman köyüdür.

Bu köylerde yaşıyan 34.020 orman köylümüze hizmet vermekteyiz.

ORKÖY Faaliyetleri

- ORKÖY çalışmaları kapsamında 2003-2020 döneminde; orman köylerinde yaşayan **1.071** aileye **6.985.308 TL** ferdi proje kredi ve hibe desteği sağlanmıştır.

Vatandaşlarımızın Ek Gelir Elde Etmelerini Sağlıyoruz...

5000 Köye 5000 Gelir Getirici Orman Projesi

- Orman teşkilatı tarafından orman köylerinde yaşayan vatandaşların gelir seviyelerinin artırılması için ceviz, badem, kestane, zeytin gibi gelir getirici fidanlar dikilerek köylerimizde gelir getirici ormanlar oluşturulmaktadır.
- Bu kapsamda 2020 yılı sonuna kadar **27** köyde **57.565 adet** gelir getirici fidan dikilmiştir.

DOĞA KORUMA ve MİLLİ PARKLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

- **Muş ilinde;**
 - ✓ 1 milli park,
 - ✓ 2 ulusal öneme haiz sulak alan,
 - ✓ 1 yaban hayatı geliştirme sahası,
 - ✓ 26 genel avlak sahası bulunmaktadır.

Milli Park

Malazgirt Meydan Muharebesi Tarihi Milli Parkı: Malazgirt ilçe merkezine 5 km, Bitlis il merkezine 70 km, Muş il merkezine 130 km mesafede yer almakta olan 2.383 dekarlık saha 17.03.2018 tarihinde 43. Milli Parkımız olarak ilan edilmiştir. Alanın Uzun Devreli Gelişme Planı yapılmıştır.

2018 yılında Namazgâh ve Fetih Yolunun yapımı ile merasim alanlarının düzenlenmesi yapılmaktadır. Bu kapsamda;

- ✓ Namazgâh, merasim ve hitabet alanı
- ✓ Fetih yolu ve giriş kapısı
- ✓ Toplanma alanı, ikram ve rezerv alanı
- ✓ Helikopter pisti ve bağlantı yolları
- ✓ Ziyaretçi otoparkı, VIP otoparkı, makam otoparkı
- ✓ Şadırvan, altyapı ve çevre düzenlemesi işlerinin çalışmalarında sona gelmiş olup, 26 Ağustos 2018 tarihinde açılışı yapılmıştır.

Ulusal Öneme Haiz Sulak Alan ve RAMSAR Alanları

- 1. İron Sazlığı Ulusal Öneme Haiz Sulak Alanı:** Muş ve Bitlis illerinde yer alan toplam 137.460 dekarlık sahanın 58.450 dekarı Muş il sınırlarında yer almaktadır.
- 2. Bulanık Ovası Sulak Alanları Ulusal Öneme Haiz Sulak Alanı:** Bulanık ilçesinde yer alan sahanın toplam alanı 34.960 dekadır. Bu sazlığın alt havza sınırlarının genişliği takriben 7 km, uzunluğu 12 km kadardır. Bulanık Ovasının içerisinde oldukça önemli bir potansiyele sahip alan ilimizde turnanın ürediği alandır. Bunun dışında önemli kuş türlerine de ev sahipliği yapmaktadır.

Yaban Hayatı Geliştirme Sahası

- **Adilceviz Süphandağı Yaban Hayatı Geliştirme Sahası:** Bitlis, Ağrı ve Muş illerinde yer alan yaban hayatı geliştirme sahasının toplam alanı 307.376 dekar olup, Muş ilinde kalan alanı 8.540 dekadır. Hedef türü çengel boynuzlu dağ keçisi, yaban keçisidir.

Tabii Hayatın Desteklenmesi

- 2003-2020 yılları arasında yaban hayatının devamı için tabiata **49.165 kg** yem bırakılmıştır.
- 2003-2020 yılları arasında toplam **77** yaralı yaban hayvanının tedavisi ve rehabilitasyonu yapılarak tabii alanlarına bırakılmıştır.

Hayvanları Koruma Faaliyetleri

- 2003-2020 yılları arasında 811 mikroçip, 811 kulak küpesi ve 1 adet mikroçip okuyucu belediyelere ücretsiz olarak dağıtılmıştır.
- 2003-2020 yılları arasında 520 hayvan aşılanmış, 222 hayvan kısırlaştırılmış, 222 hayvana işaretleme ve kayıt işlemi gerçekleştirilmiştir.
- 2003-2020 yılları arasında 1.100 adet su ve mama kabı sahipsiz hayvanların barınmaları ve beslenmeleri maksadıyla dağıtılmıştır.
- **Sokak Hayvanları Rehabilitasyon Projesi:** Geçici Hayvan Bakımevi yapımının desteklenmesi maksadıyla Muş Belediyesi'ne 2014-2015 yılları arasında 302.076 TL ödenek aktarılmıştır.

Av Yönetimi Faaliyetleri

- Muş ilinde **26** genel avlak bulunmaktadır.
- 2003-2020 yılları arasında 16 avcı kursu açılmış ve **433** kişiye avcılık belgesi verilmiştir.
- 2003-2020 yılları arasında av koruma çalışmalarında 449 avcı kontrol edilmiştir. Kanun dışı av yapan **187** kişi hakkında işlem yapılmıştır. **168** yaban hayvanına ve **29** av tüfeğine el konulmuştur.

Biyolojik Çeşitlilik Çalışmaları

- **Biyçeşitlilik Envanter ve İzleme Projesi:** Ulusal Biyolojik Çeşitlilik Envanter ve İzleme Projesi çalışmaları devam etmektedir.
- İron Sazlığı Sulak Alan Alt Havzası Biyolojik Çeşitlilik Araştırma Alt Projesi tamamlanmıştır.
- **Biyokaçakçılıkla Mücadele Çalışmaları:** Biyokaçakçılıkla mücadele seminerleri düzenlenmiş ve 465 kişiye eğitim verilmiştir.
- 2016 - 2018 yılları arasında 15 okulda 1.750 öğrenciye biyolojik çeşitlilik konusunda eğitim verilmiş ve eğitimler okulların açılması ile birlikte devam edecektir.
- **Turna Eylem Planı:** Turna Eylem Planı çerçevesinde her yıl düzenli olarak gözlemler yapılmaktadır. 2016 yılı içerisinde yapılan gözlemlerde Bulanık Ovası (Şorgöl Sazlığı) Sulak Alanında 1 çift Turna ve iki adet yavru tespit edilmiştir. 2017 yılı içerisinde yapılan gözlemlerde ise 3 çift turna tespit edilmiştir.
- **Toy Eylem Planı:** 2016 yılı içerisinde yapılan gözlemlerde, ilkbahar döneminde 96, sonbahar döneminde 90 birey tespit edilmiştir. 2017 yılı içerisinde toplamda 143 adet birey tespit edilmiştir. 2018 yılı ilkbahar ve yaz döneminde 41 adet birey tespit edilmiştir.

Tabiat Turizmi Master ve Tabiat Turizmi Uygulama Eylem Planı

- Muş ilinin turizm potansiyelinin değerlendirilmesi ve tabiat turizmi potansiyelinin ortaya çıkarılarak geliştirilmesini sağlamak maksadıyla Muş İli Tabiat Turizmi Master Planı ve Tabiat Turizmi Uygulama Eylem Planı hazırlanmıştır.

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Meteoroloji Genel Müdürlüğü tarafından **2003-2020** yılları arasında **Muş** iline toplam **5.310.000 TL** yatırım yapılmıştır.

Otomatik Meteoroloji Gözlem İstasyonu

Anlık hava durumu bilgilerinin vatandaşımıza sunulması, tahminlerin hazırlanması, tahmin tutarlılıklarının artırılması ve yapılan tahminlerin doğrulanması, başta iklim ve iklim değişikliği olmak üzere birçok araştırma faaliyetinin gerçekleştirilmesi, çeşitli sektörlerin ihtiyaç duyduğu meteorolojik ürün ve hizmetlerin hazırlanması maksadıyla kullanılmak üzere **10 adet Otomatik Meteoroloji Gözlem İstasyonu (OMGİ)** kurulmuştur.

Havaalanı Otomatik Meteoroloji Gözlem İstasyonu

Havacılık faaliyetleri için vazgeçilmez olan meteorolojik ürün ve hizmetlerin sunulması ve uçuş güvenliğine katkı sağlanması maksadıyla **Muş Havalimanına 1 adet Havaalanı Otomatik Meteoroloji Gözlem İstasyonu (H-OMGİ)** kurulmuştur.

Elde Taşınabilir Otomatik Meteoroloji Gözlem İstasyonu

Bölge Müdürlüklerimiz, Havalimanları ve Meteoroloji Gözlem ve Tahmin Merkezinde mevcut sistemler arızalandığında kullanılmak üzere **1 adet Elde Taşınabilir Otomatik Meteoroloji Gözlem İstasyonu (EL-OMGİ)** hizmete alınmıştır.

10 adet OMGİ, 1 adet H-OMGİ ve 1 adet EL-OMGİ olmak üzere toplam **12 adet gözlem sistemi** ile **Muş** ilimizde meteorolojik gözlemler yapılmaktadır.